

መግዛእቲ ፋሺስት ኢሲያስ፡ እኩብ ድምር ባዕዳውያን ገዛእቲ'ዩ።

ኢሲያስ ካብ እዋን ሰውራ ጀሚሩ ክሳብ ሎሚ፡ ንህዝቢ ኤርትራ ሰጥ-ለበጥ ኣቢሉ ንምግዛእ፡ ዝጥቀመሎም ዝጸንሑን ዘሎን ረቀቕቲ መደብ-ዕዮታት ብዙሓት'ዮም። እዞም ረቀቕቲ መደብ-ዕዮታት'ዚ ኣም ግና፡ ፋሺስት ኢሲያስ ባዕሉ ዝመሃዞም ከምዘይኮኑ ክንርዳእ ይግባእ። ብስወራት ክኢላታት ስለላ-መርቡብ ባዕዳውያን ኣይልታት ተዳልዮም ዝተዋህቡ'ዮም። እቲ ኣውራ ትሕዝቶ'ዞም ከኣ ኣብ ስነ-ኣእምራዊ ውግእ ዝተመርኮሰ'ዩ። ኣብ'ዚ ዘሎናዮ መዋእል ስነ-ኣእምራዊ ውግእ ድምጺ ዘይብሉ መርዛምን ረቂቕን መሳርያ ኢልካ ክትርጎም ይከኣል። እቲ ቀንዲ ውዲት ድማ፡ ንህዝቢ ኤርትራ ሕልናኡን ስምዒቱን መዝሚዝካ፡ ራእዩኡን ኒሑን ሓቦኡን ጸንቂቕካ፡ መታን ኣብ መወዳእታ ንክሰዓር'ዮም፡ እቲ ዝተረፈ ህዝቢ ከኣ ሃገሩን መንነቱን ፈንፊኑ፡ “ኢትዮጵያ ትሕሸኒ” ኢሉ ንክንብርከክ'ዩ።

ካብ'ቶም ብዙሓት ረቀቕቲ ሚላታት፡ ነዞም ዝሰዕቡ ውሑዳት ጥራይ ክንጠቅስ ኢና። ኣማጻጽኣኦም ከኣ ካብ ኮሎንያል መግዛእቲ ጀሚሮም፡ ብደፋእታዊ መስርሕ ንሓደ ሸቶ ንምውቃዕ፡ እናተዛመዱ ዝመጹ'ዮም። ሎሚ ከኣ ኣብቲ ዝልዓለ ደረጃኣኦም በጺሖም ኣለው።

ካብ መግዛእቲ ፋሺስት ኢሲያስን፡ ዝሓለፉ ቀዳማት ገዛእቲ ኤርትራ፡- ኮሎንያል ጣልያንን ዓባይ ብሪጣንያን ኢትዮጵያን፡ ኣየናዮም ይሓስም ከምዝነበረ ብመጠኑ ብኸምዚ ዝሰዕብ ከነቕርብ ኢና።

- 1) ኣብ ግዜ መግዛእቲ ኮሎንያል ጣልያን፡ መሰል ጸጊብካ ምሕዳር ነይሩ፡ መሰል ሓሳብካ ምግላጽ ግና ንህዝቢ ኤርትራ ትሓሪምዎ'ዩ ነይሩ።
- 2) ኣብ ግዜ መግዛእቲ ዓባይ ብሪጣንያ ከኣ፡ መሰል ሓሳብካ ምግላጽ ነይሩ፡ መሰል ጸጊብካ ምሕዳር ግና ኣይነበረን።
- 3) ኣብ ግዜ መግዛእቲ ንጉስ ሃይለስላሴን፡ መግዛእቲ ፋሺስት መንግስቲ ሃይለማርያምን ድማ፡ መሰል ጸጊብካ ምሕዳር ብመጠኑ ነይሩ፡ መሰል ሓሳብካ ምግላጽ ግና ኣይነበረን።
- 4) ኣብ ግዜ መግዛእቲ ፋሺስት ኢሲያስን ግና፡ መሰል ጸጊብካ ምሕዳርን፡ መሰል ሓሳብካ ምግላጽን፡ መሰል ምምባር'ውን የለን። ብእንጻሩ ግና እቲ መሰል ጸጊብካ ምሕዳርን፡ መሰል ሓሳብካ ምግላጽን፡ መሰል ምምባርን ወኒኑ ዘሎ ሕዝቢ ኤርትራ ዘይኮነስ፡ ብፍላይ ፋሺስት ኢሲያስ፡ ብሓፈሻ ድማ ጭፍራ ህግደፍ ጥራይ እዮም። ስለዚ እቲ ዝሓሰመ ኣኩብ-ድምር ባዕዳውያን ገዛእቲ፡ ሎሚ ኣብ ኤርትራ ብመሪሕነት ኢሲያስ ክፍጸም ንርእዮ ኣሎና። ኣዚ ሎሚ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ዝፍጸም ህሎ ዓይነት መግዛእቲ ከኣ፡ ብሰንኪ ባርባራዊ መግዛእቲ ዝተፈጥሮ'ዩ ክብሃል ይከኣል።

እስከ እተን ኰለን ዝሓለፉ ኮሎንያል ገዛእቲ፡ ንህዝቢ ኤርትራ ንምስዓር ዝጥቀማሉ ዝነበራ ሚላታት ሓደ ብሓደ ኣናኣወዳደርና ንክታተል።

* መግዛእቲ ኮሎንያል ጣልያን፡ ንህዝቢ ኤርትራ ኣብ በረኻታት ባርካ ኣሰፊሩ፡ ኣብ ኩሉ ካልእ መሬት ኤርትራ ግና ንደቂ ጣልያን ከጣይሰሉ መዲቡ ነይሩ'ዩ። መዓልትን ከልብን ከይጸዋዕኩም ይመጹ ከምዝብሃል ግና፡ ብልፍንቲ “ሓያላት መንግስታት ዓለም”፡ ማለት ብመሪሕነት ዓባይ ብሪጣንያ፡ መግዛእቲ ኮሎንያል ጣልያን ካብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ብ1941 ዓ.ም.ፊ. ብሓይሊ ተሳዒሩ። ምስተሳዕረ ከኣ ነቲ መደቡ ከይተዓወተሉ ካብ ኤርትራ ብሕፍረት ወጺኡ።

ሎሚ ድማ ፋሺስት ኢሲያስ፡ ነቲ ብመግዛእቲ ኮሎንያል ጣልያን፡ ተወጢኑን ተሓንጸጹን ዝነበረ ፕሮጀክት ምጥያስ የተግብሮ ኣሎ። ብሓፊሻ ኣብቲ ደጋን ወይነ-ደጋን ቈላን ንመዋእል ክክብር ዝጸንሐ ዕድሜኡ ክሳብ 54 ዓመታት ዝኾነ ህዝቢ ኤርትራን፡ ብፍላይ ድማ ንመንእሰይ ወለዶ ኤርትራ፡ ብግዲ ከካብ ዓዱን ከተምኡን፡ ገገፊፉ ንዘይተወሰነ እዋን፡ ኣብቲ ኣብ ዶብ ሱዳን ዝርከብ “ሳዋ” ዝተባህለ፡ ምድሪ ማላርያን ዓሶን ይጓርቶም ኣሎ። ካብ ኣውራጃ ኣክለጉዛይን ሓማሴንን ሰራየን ድማ፡ ነቶም ደቂ ዓዲ ካብ ንቡር መነባብሮአም መንቀሳብ፡ ንመሬት ባርካ የጣይሶም ኣሎ። ብኻልእ ኣገላልጸ ኮሎንያል ጣልያን ዘይተዓወተሉ መደብ ምጥያስ ሎሚ “ወዲ ሃገር መንግስቲ” የተግብሮ ከምዘሎ ክንርዳእ ንክእል። ስለዚ ብስነ-መገብ ክንርድኦ ከሎና፡ ኢሲያስ መደብ ኮሎንያል ጣልያን ዘተግበር ዘሎ፡ ጸሊም ጣልያን ገዛኢ ክብሃል ይከኣል።

* ሰብ-ስልጣን ኮሎንያል ጣልያን፡ ንዓሌት ህዝቢ ኤርትራ ንምድቃል፡ ኢጣልያውያን ዜጋታት ምስ ኤርትራውያን ደቂ ኣንስትዮ ክዋሰቡ ብስወር ሓንጸዱ ነይሩዮ። ክሳብ መግዛእቲ ሃይለስላሴ ድማ ብኣሸሓት ዝቐጸሩ ሓናፍጽ፡ ኣብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ነይሮምዮም። ካብኣቶም ከኣ 60000 ዝኾኑ መንግስቲ ሃይለስላሴ፡ ኣብ 60ታ ንሃገር ጣልያን ጠሪዙምዮ። ኣብ ግዜ ደርጊ ድማ፡ ንዓሌት ህዝቢ ኤርትራ ንምድቃል፡ ብኣሸሓት ዝቐጸሩ ወተሃደራት ኢትዮጵያውያን፡ (ኣምሓሩን ኦሮሞን ትግራይትን ወዘተ.....) ምስ ኤርትራውያን ደቂ ኣንስትዮ ብግድን ብውድን ንክዋሰቡ ብመደብ መዲቡዎ ነይሩዮ። ድሕሪ ስዕረት ሰራዊት ኢትዮጵያ ኣብ ኤርትራ ድማ፡ ብኣሸሓት ዝቐጸሩ ኣንስቲ ወተሃደራት ኤርትራውያን፡ ህጻውንተን ሒዘን ንኢትዮጵያ ከምዘተሰዓ ኩሉ ሰብ ዝፈልጦ ትግሊ ዝነበረ ታሪኽዮ።

* ሎሚ ድማ ኢሲያስ ኣብ ኤርትራ፡ ኣዛ “ሳዋ” እትብሃል ላቦራቶሪ-ጥፍኣት፡ ካብ ዝምህዝ ጀሚሩ፡ ደቂ ኣንስትዮ ኤርትራውያን ሕጋዊ ቃልኪዳን ሓሪሙወን፡ ካብ ዝኾነ መጀር ጀነራል ይኹን ብሪጋደር ጀነራል ወይ ኮለኔል ወይ ከኣ ሺ-ኣለቃ፡ ብንጣዝ ወይ ምሉቕ-ባሽ ክሳብ ዋርድያት፡ ደድቐለን ኣቡኡ ዘይፍለጥ ድቓላ ቁልዓ ሒዘን ንስድራኤን ተወሳኺ ሸኽም ይኾና ኣለዎ። እተን ዝበዝሓ ከኣ ኣብ ዘይ ፈልጥኦ ባዕዳዊ ሃገር ሃጽ ኢለን ይጠፍኦ ኣለዎ። ኣብዚውን ኢሲያስ እኩብ ድምር መደብ-ዕዮ ኮሎንያል ጣልያንን፡ ንጉስ ሃይለ-ስላሴን ፋሺስታዊ ወተሃደራዊ መንግስቲ ኢትዮጵያን፡ የተግብር ከምዘሎ መግለጺ ዘድልዮ ኣይኮነን።

* ኢሲያስ ነቲ ሰብ-ስልጣን ዓባይ ብሪጣንያ፡ ኣብ ኤርትራ ኣተኣታቲዮም ዝኾኑ ፈላሊኻ-ግዛእ ኣብ መንጎ ኣስላምን ክርስትያንን፡ ካብቲ “ንሕናን ዓላማናን” ምኒፈስቶ ዝዘርጋሓሉ እዋን ጀሚሩ ኣሓዲሱዎዮ። ሚላታት ጉይቶት ኢሲያስ ተቃያያሪይ ስለዝኾነ ድማ፡ ኣብ ውሽጢ ህ.ግ.ሓ.ኤ. ኣዝዮም ከስግእዎ ዝኾኑሉ ምሁራት ክርስትያን ምኻኖም ስለዘለልዮ፡ “ሓማ ስዒራ ኣከለ ተሳዒራ” እናበላ ኣብ መንጎቶም ብፍላይ ኣሕዋት ዝኾኑ፡ ኣውራጅ ሓማሴንን ኣክለጉዛይን (ደቂ ንጉስ መርኒ ደቂ) ሓዊ ወለዑ። ንብዙሓት ጀጋኑን ምሁራትን “ኣዕነውቲ ምንቅስቓስን የማናውያንን” እናበለ ክርቢት ወለዑ። ነቲ ኣብ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ዝቃለስ ዝነበረ ሰራዊት ድማ፡ ኣስላማዊ ክንፊዮ ኣናበለ ይውንጅሎን የካፍኦን ነይሩ። ድሕሪ ስዕረት ጀብሃ፡ ሻዕብያ ንሚዳ ኤርትራ ምስ ብሓቶ ድማ፡ ክሳብ ነጻነት ኤርትራ ግና፡ እቲ ንኢሲያስ ጉይቶቱ ወጢኖም ዘቐረብሉ፡ ፍልልይ ኣስላምን ክርስትያንን ከምቲ ዝተጸበዮ ኣይሰለጠሉን። ግንከኣ እቲ “ንደቂ ከበሳ ፈላሊኻ ፋሕ ብትን ምእታው” ዝብል፡ ኣዝዩ ዝገደደን እኮይን ሚላ ተጠቐሙ። ብመደብ ንደቂ ከበሳ መታን ሓቢሮም ከይምክትዎ ፈላልዮም ኣሎ። ስለዚ ኣብዚውን ብስነ-መገብን ብኣድህቦን እንተ ድኣ ተኻታቲልናዮ፡ ሎሚ ኣብ ኤርትራ ኢሲያስ መደብ ኮሎንያል ዓባይ ብሪጣንያን፡ እስራኤላውያንን ብግቡእ የተግብሮ ከምዘሎ ንምፍላጥ ቀለልዮ።

* ድሕሪ ኮሎንያል ጣልያን ካብ ኤርትራ ተቐሲቡ ምስወጸ፡ ስለላ መርበብ አሜሪካ ነቲ ሰብ-ስልጣናት ኮሎንያል ጣልያን፡ ኣኪቦም ዝነበሩ ብዛዕባ መንነትን ስነ-አእምሮ-ዊ ጠባያትን ህዝቢ ኤርትራ ዝገልጽ ብመጽናዕቲ ዝተዳለወ ሰነዳት፡ ኩሉ ኣኪቡ ተረኪቡዎዩ። ነቲ ብክኢላታት ኮሎንያል ጣልያን ዝተዳለወ ሰነዳት-መጽናዕቲ፡ አማሓይሹ ብረቂቕ ስነ-አእምሮ-ዊ ሜላን ስለላን፡ ብፍላይ ንህዝቢ ኤርትራ ብሓፈሻ ድማ ንህዝቢ ኢትዮጵያን አፍሪቃን ንምቅጽጻር መድብላት ሓንጺጹ። ነዚ ፕሮጀክትዚ ዘተግብሩ ሓይልታት ኣብ አፍሪቃ ድማ ዓሲቡ። ብፍላይ ንኢሲያስ፡ ብሓፈሻ ድማ መራሕቲ ወያነን ከአ ወዲቡ። ንሳቶም ከአ ብስለላ መርበብ አሜሪካ ተዓሲቦም ክሳብ ሎሚ ብግህደን ብስወርን ንህዝቢ ኤርትራ ላሕ የብሉዎ ኣለው። ኢሲያስ ንህዝቢ ኤርትራ ብዓሌትን ብሃይማኖትን በውራጃን ጥራይ ከይ አኸሎ፡ ሓው ምስ ሓው፡ ሓብቲ ምስ ሓብታ፡ ሰብአይ ምስ ሰብይቱ ኣጸሊኡን ፈላልዩን ይገዛእም ኣሎ።

* ነተን ሰረት መንነት ህዝቢ ኤርትራ ዝኾና አውራጃታት ኤርትራ ንምድምሳስ ድማ፡ ሓዲሽ አሰማተን ብመአዝናትን ቅጽጽታትን አጠማቂ ዝረምሮ ኣእትዮለን ኣሎ። ብወገን መንግስቲ ወያኔ ከአ ነቲ ብሰንኪ ኢሲያስ ካብታ ዝፈትዋ ሃገሩ ኤርትራ፡ ሃጽ ኢሉ ካብ ዝብኢ ኣብ ቶኸላ ንኢትዮጵያ ዝሰደድ ዘሎ ክፋል ህዝቢ ኤርትራ፡ ተጠርኒፉ ብሓደ ውድብ ወይ ባይቶ ንኢሲያስ መታን ከይምክቶ፡ ብሔራ-ኩናማ፡ ብሔራ-ሳሆ፡ ብሔራ-ቢለን፡ ብሔር-ትግረ፡ ብሔረ ትግሪኛ እናበሉ፡ ብዓሌትን ብዘርእን ንኸተአኻከቡ ባጀት ፈልዮሎም ኣሎ። እዚ ከአ ህዝቢ ኤርትራ ሓድነቱ ረሲዑ፡ ፋሕ-ብትን ንኸብል፡ ተባሂሉ ብስለላ-መርበብ ባሕዳውያን ዝተአልመ ረቂቕን መርዛምን ፕሮጀክትዮ።

* ብፍላይ ኤርትራ ከም ሃገር ብቕጥባብ ይኹን ስርዓተ-ሕገ፡ ኮነ ኢልካ ርእሳ ከም ከምዘይትኸእል ንምምሳል፡ ህዝቢ ኤርትራ ሓሪሱን ነገዱን ዕለታዊ ናብራኡ መታን ከዩካይድ፡ ጭፍራ ህግደፍ ባዕሉ-ሓረስታይ፡ ባዕሉ ነጋዳይ፡ ባዕሉ ዋና ባንክን ገንዘብን፡ ባዕሉ ከአ ወናኒ መሬትን ርስትን፡ ባዕሉ ድማ ፈራድን ወተሃደርን ኮይኑ፡ ንህዝቢ ኤርትራ የማስኖ ኣሎ። እዚ ብመጽናዕቲ ስለላ-መርበብ ባዕዳውያን ዝተሓንጸጹ ፕሮጀክትዚ፡ ንህዝቢ ኤርትራ ፋሕ-ብትን ንምእታው ዝሰራሕ ዘሎዮ።

ሎሚ ኢሲያስ ንህዝቢ ኤርትራ ብምሁራትን ለባማትን ኣይኮነን ዝመሓደሮ ዘሎ። ብእንጻሩ ግና ብመደብ፡ ብጨንር ዳንጋን፡ ዓዋሉን፡ ሰብ ሸጎጎጉጥ ካህናትን፡ መሃይምነት ዘዩጥፍኣ መበላሉን ሓያማትን አዋፊሩ ይገዛእ ኣሎ። “አናፍራ ቁጃሕ ዘይፈለጠስ ኣይሃዳናይን” ከምዝብሃል፡ እዚ ሜላዚ እውን ሓደ ካብቶም ብዙሓት ብመጽናዕቲ ስለላ-መርበብ ባዕዳውያን ዝተሓንጸጹ ፕሮጀክትዮ።

ክቡራት ተኻታተልቲ መርበብ ሓበሬታ ደቀባት፡ ካብ ወርሒ መስከረም ጀሚሩ ክሳብ ሎሚ ብተኻታታለ፡ ብ“አለና” ዝብል ብርዲ-ስም ዝዳሎ፡ 10ይ ምዕራፍ በጺሑ ዘሎ፡ “ትልሚ ንዘርኢ ክርዳድ” ዝብል ሓበሬታ፡ ብአድህቦ ትክታተልዎ ትህልው። ርግጽዮ እቶም “አሎና” ዝብሉ ኣዳለውቲ ነዚ ጉዳይ ብአካል ዝካታተልዎ ዝነበሩ ኮይኖምዮም ዘቕርቡዎ ዘለው። ይመስል ድማ። ዋላኳ እዚ ተሓቢኡ ዝነበረ ምስጢርዚ፡ ኣብ እዋኑ ክወጽእ ኣንተነበሮ፣ ሕጃውን እንተኾነ “ተደፍአምበር ኣይተኻዕወን” ከምዝብሃል፡ ወሸለ ብሓቂ ደፊሮም ምስጢር ኢሲያስ ዘውጽኡ ሰብ ስረ ተረኪቦም። ኣሎውና ኣባዮም፡ ብሉስከ “ጋንታ ኣሎና”፡ ድሕሪ ስለፋ ኣንታይ ተረፋዮም፡ ሰስቲ ሰስቲ ሸሕን ዋልታን ኩኑ! ኣገናዕ! ኢና ንብሎም። ከምዚ ክንብል ከሎና ግና፡ እዚ “አለና” ዘጋልጹዎ ዘለው ሓበሬታ፡ ኢሲያስ ንበይኑ ባዕሉ ምሂዙ ዝፍጽሞ ከምዘይኮነ ክንርድእ ይግብአና። ኢሲያስ ሓደ-ብሓደ ብስለላ መርበብ ሲኣይኤ ትመዲኢቡ ዝተዋህቦ ፕቶጀክት ከም ሮቦት-ራዲካል ኮይኑ፡ ይፍጽሞ ከምዘሎ ግና ከነስተውዕል ይግብአና።

ብሓልዮት መርበብ ሓበሬታ ደቀባት ኤርትራ 22.ጥቅምቲ 2010 ዓ.ም.ፈ.